

Inspectierapport

Instandhouding
beschermd stadsgezicht
Gemeente Roermond

Erfgoedinspectie

januari 2010

Inhoud

	Samenvatting	5
1	Inleiding	9
2	Kenschets gemeente Roermond	11
2.1	Kengetallen	13
2.2	Actoren	14
3	Bevindingen en aanbevelingen	17
3.1	Domein resultaten	17
3.2	Domein effectiviteit	18
3.3	Domein waarborg	23
	Bijlage 1: Geraadpleegde documenten	29
	Bijlage 2: Werkmethodiek	31
	Bijlage 3: Waarderingskader	33
	Bijlage 4: Afkortingen	37

Roermond met de Roer en de St. Christoffelkathedraal

Samenvatting

In het kader van de inspectie naar de instandhouding van het beschermde stadsgezicht in de gemeente Roermond zijn relevante beleidsdocumenten van de gemeente bestudeerd. Ook zijn als een reality check vier projecten bezocht, recente ruimtelijke ontwikkelingen in het beschermde stadsgezicht. Van deze projecten zijn de dossiers bestudeerd en is met de betrokken actoren gesproken.

Conclusie

Op grond van het onderzoek komt de Erfgoedinspectie tot de conclusie dat de cultuurhistorische waarden van het beschermde stadsgezicht van Roermond in beleidsmatig opzicht voldoende zijn gewaarborgd. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt het beleid echter niet altijd als kaderstellend gehanteerd wat soms ten koste gaat van aanwezige waarden.

Bevindingen

In de Atlas voor de Ruimtelijke Kwaliteitszorg, een bijlage in het Bestemmingsplan voor de binnenstad van Roermond, wordt veel aandacht besteed aan de aanwezige cultuurhistorische waarden in de binnenstad. Evenals het geval is in de Nota Beeldkwaliteit (welstandsnota). Desondanks blijkt dat de historische structuur van het stadsbeeld van Roermond sinds de aanwijzing ervan als beschermd stadsgezicht in 1986 is veranderd. In de toelichting op de aanwijzing is sprake van een waardevolle bebouwingstructuur in parcellering, massa en schaal van de bebouwing. Bijzonder zijn ondermeer de Munsterkerk en de St. Christoffelkerk. Bij veel ontwikkelingen in het beschermde gezicht zijn genoemde karakteristieken gerespecteerd, maar in enkele gevallen is hiervan afgeweken. Door hoger te bouwen dan de in het beschermde gezicht gemiddelde twee á drie bouwlagen met kap (toelichting aanwijzing beschermd gezicht) wordt de historische karakteristiek aangetast en de bijzondere bebouwing (kerktorens) onvoldoende gerespecteerd. De gemeente geeft aan veel energie te steken in het behoud van de cultuurhistorische waarden in de stad, maar wenst daarnaast eveneens economische dynamiek. Om deze reden vinden er in het beschermde gezicht ontwikkelingen plaats waarbij economische motieven soms prevaleren boven de cultuurhistorische.

De Erfgoedinspectie heeft geconstateerd dat van de vier bezochte projecten van de reality check, er geen enkele gerealiseerd is binnen het vigerende bestemmingsplan. In alle gevallen was vrijstelling noodzakelijk om het door de ontwikkelaars gewenste ruimere bouwprogramma te realiseren. Dit is in meer

of mindere mate ten koste gegaan van cultuurhistorische waarden in het beschermde gezicht. Omdat deze waarden voorafgaand aan de ontwikkeling niet volledig in kaart worden gebracht (afgezien van de archeologische en soms de bouwhistorische waarden) kunnen deze ongemerkt verdwijnen, temeer daar bouwtoezicht deze waarden niet altijd herkent en erkent vanwege een gemis aan voldoende deskundigheid op cultuurhistorisch vlak.

De commissie die de gemeente bij verbouw, nieuwbouw en andere ruimtelijke ontwikkelingen moet adviseren, de Commissie Beeldkwaliteit, voldoet volgens de eigen verordening aan de Monumentenwet 1988. Maar zij functioneert momenteel met slechts één lid dat deskundig is in de monumentenzorg, waardoor zij niet opereert conform de Monumentenwet. Ook is de commissie eenzijdig samengesteld, met enkel leden die als architect werkzaam zijn. Gebleken is dat de commissie alleen bevoegd is om te adviseren over gebouwen en niet over ontwikkelingen waarbij geen gebouwen voorkomen, en evenmin over beleid met betrekking tot het beschermde gezicht. Terwijl deze aspecten van wezenlijk belang zijn voor het aanzien van het beschermde stadsgezicht.

In de gemeentelijke organisatie is voldoende capaciteit en kennis aanwezig om ruimtelijke ontwikkelingen in het beschermde gezicht adequaat te kunnen begeleiden en om beleid hiervoor te ontwikkelen.

Het cultuurhistorische beleid van de gemeente is verspreid over diverse nota's. Samen met diverse plannen en initiatieven die er zijn op het terrein van de cultuurhistorie in de stad, is het een overweging waard deze te bundelen in een integrale beleidsnota, een visie over en voor het ruimtelijke erfgoed van Roermond.

Overzicht van de belangrijkste aanbevelingen aan de gemeente:

Beleid

- Overweeg de samenstelling van een integrale beleidsvisie: een Erfgoednota, over en voor de cultuurhistorie in de gemeente Roermond.

Onderzoek

- Vraag conform de voorwaarden in het bestemmingsplan bij ruimtelijke ontwikkelingen in het beschermde gezicht om een nader cultuurhistorisch onderzoek naar de locatie voorafgaande aan de planontwikkeling.

- Zorg ervoor dat de uitkomsten van het cultuurhistorisch onderzoek worden geïmplementeerd in de plannen.

Besluitvorming

- Neem de cultuurhistorische paragraaf in het bestemmingsplan serieus en hanteer deze bij ruimtelijke ontwikkelingen als kaderstellend.
- Neem de cultuurhistorische waarden van het beschermd gezicht volwaardig mee in de ruimtelijke onderbouwing voor een vrijstelling van het bestemmingsplan.

Advisering

- Richt de Commissie Beeldkwaliteit zodanig in dat deze voldoet aan de Monumentenwet en de eigen gemeentelijke verordening: stel meerdere leden aan die deskundig zijn in de monumentenzorg.
- Laat de commissie niet alleen adviseren over gebouwen, maar ook over beleidsvisies voor- en ruimtelijke ontwikkelingen in het beschermd gezicht.
- Laat de commissie alle adviezen, ook de positieve, duidelijk motiveren.

Kennis

- Zorg voor meer deskundig toezicht en handhaving bij ontwikkelingen in het beschermd gezicht en bij verbouwingen of restauraties van monumenten.

Nederland kent ruim 350 rijksbeschermden stads- en dorpsgezichten. Beschermden gezichten zijn aangewezen op grond van hun cultuurhistorische waarde. In de Memorie van Toelichting op de Monumentenwet 1988 wordt het begrip ‘cultuurhistorische waarde’ omschreven als: ‘de aan een bouwwerk of gebied toegekende waarde, gekenmerkt door het beeld dat is ontstaan en door het gebruik dat de mens in de loop van de geschiedenis van dat bouwwerk of dat gebied heeft gemaakt’.

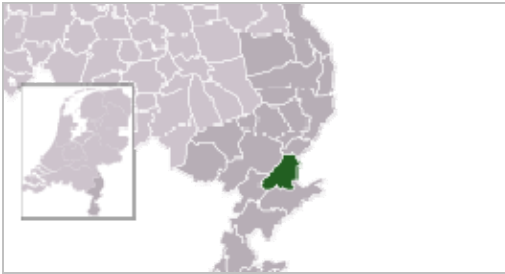
De Erfgoedinspectie ziet toe op de naleving van de Monumentenwet 1988 en neemt daarbij de omgang met de cultuurhistorische waarden als uitgangspunt. Doel van de inspectie is het bereiken van een kwaliteitsverbetering van de zorg voor de beschermden gezichten in de betreffende gemeenten. Daarbij gaat het om de juiste balans tussen de noodzakelijke vitaliteit van het gebied en de bijzondere historische waarden.

In deze inspectie ligt de focus op het hoofdstuk ‘instandhouding’; daarvoor is de gemeente de belangrijkste geïnspecteerde. De gemeente heeft immers ingevolge de Monumentenwet 1988 een centrale rol op het gebied van de instandhouding van het beschermden gezicht. Naast de gemeente spelen ook andere betrokkenen een rol. Zo vinden er gesprekken plaats met de monumentencommissie, met de regioconsulenten van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en met historische verenigingen. De gemeente wordt dus niet alleen geïnspecteerd als overheid, maar vooral als geografische entiteit, als gebied waarbinnen verschillende betrokkenen actief zijn.

Het betrokken gemeentebestuur krijgt met dit inspectierapport inzicht in de kwaliteit van de monumentenzorg op het gebied van de beschermden gezichten ten tijde van het inspectieonderzoek. Het rapport kan worden gebruikt om betrokkenen te informeren, beleid bij te stellen en interne verbeteringen uit te zetten. Op deze wijze wil de Erfgoedinspectie de gemeente stimuleren een adequaat monumentenbeleid te voeren.

Dit rapport gaat over de inspectie die de Erfgoedinspectie heeft uitgevoerd naar de omgang met het beschermden stadsgezicht van Roermond, dat in 1986 als zodanig werd aangewezen.

De inspectiebezoeken vonden plaats op 13 en 14 juli 2009.

Gemeente Roermond

Leeswijzer

Het document is als volgt opgebouwd: hoofdstuk 2 gaat in op het profiel van de gemeente, inclusief een beschrijving van de actoren die in die gemeente werkzaam zijn. In hoofdstuk 3 worden de bevindingen met betrekking tot beleid en uitvoering uitgewerkt per domein. Per onderdeel worden waar mogelijk aanbevelingen ter verbetering gedaan. Deze aanbevelingen zijn gericht aan de gemeente, omdat daar de mogelijkheden en de bevoegdheden liggen om de verbeterpunten uit te voeren en/of te coördineren. Alleen onder de paragraaf *Advisering* zijn de aanbevelingen ook aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed gericht.

Het document wordt afgerond met een viertal bijlagen: een overzicht van geraadpleegde documenten, een beschrijving van de werkmethode, een toelichting op het waarderingskader dat gehanteerd is bij de inspectie, en een lijst met gebruikte afkortingen.

In dit hoofdstuk wordt de situatie in de gemeente Roermond beschreven voor zover deze van toepassing is op de monumentenzorg. Naast een korte ruimtelijk-historische beschrijving van het grondgebied van de gemeente wordt in kengetallen en in een opsomming van actoren een beeld gevormd van de belangrijkste randvoorwaarden voor de monumentenzorg in Roermond.

Roermond is ontstaan op een uitloper van een zandplateau nabij de monding van de Roer in de Maas. De eerste versterking ontstond op de Christoffelberg, ook wel Buitenop genoemd, een hoogte westelijk van de huidige Kathedraal. Zuidoostelijk hiervan ontwikkelde zich een handelsnederzetting langs de Roer. Deze nederzetting 'Ruremunde' was reeds in de 12de eeuw voorzien van een aarden versterking. In 1232 verleende Graaf Otto II stadrechten aan Roermond, waarna een stenen ommuring werd opgetrokken. De Christoffelberg werd hierbij buitengesloten. Tussen Maas en Roer vormde zich de langgerekte Voorstad St. Jacob.

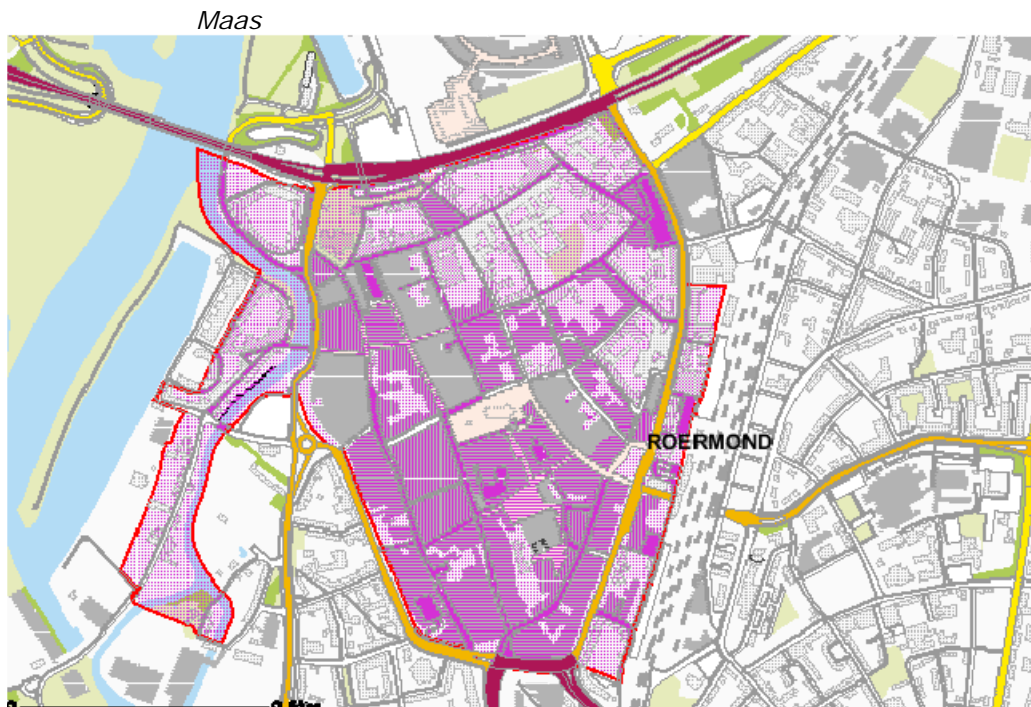
Midden 14de eeuw kreeg de stad een ruimere tweede ommuring met poorten, muurtorens en een dubbele droge gracht. Deze volgde het tracé van de huidige singels. Hierbinnen lagen de kloosters die zich er in de 13de en 14de eeuw hadden gevestigd. De moeilijk te verdedigen Christoffelberg werd omstreeks 1400 afgegraven. De daar gelegen St. Christoffelkerk werd herbouwd op de huidige plaats langs de stadsmuur. Toen Roermond in 1441 tot het Hanzenverbond toetrad, was het een bloeiende handelsstad en kwartierhoofdplaats van Opper-Gelre. Na een grote brand in 1554, kreeg Roermond ter stimulering van de wederopbouw in 1559 de zetel van het gelijknamige bisdom. Na inname van de stad door Frederik Hendrik op de Spanjaarden in 1632, werden enkele bastions aangelegd. In 1665 werd Roermond getroffen door een tweede grote stadsbrand, waarna een relatief snelle herbouw en een geleidelijke opbloei volgde. In de 18de eeuw was de stad lange tijd hoofdplaats van het Oostenrijkse Overkwartier. Toen de Fransen de stad in 1794 innamen waren de kloosters gesloten en was de economische bloei gestagneerd. In de 19de eeuw behoorde Roermond na vertrek van de Fransen, achtereenvolgens tot Nederland (1815-1830) en België (1830-1839) en was het als onderdeel van het hertogdom Limburg lid van de Duitse Bond (tot 1867). In deze laatste periode werd het bisdom opnieuw ingesteld (1853), waarna Roermond zich tot een kerkelijk centrum ontwikkelde waarin zich diverse ateliers voor religieuze kunst vestigden. De belangrijkste hiervan waren die van Cuypers en Stoltzenberg, Jos. Thissen, J.A. Oor, J. Lennaerts en de

glasschilder F. Nicolas. Door de aanleg van spoorwegen en een brug over de Maas begon er in de tweede helft van de 19de eeuw een nieuwe economische bloei. Langs de Roer kwam enige industrialisatie op gang. Ten oosten van de stad en het station verrees vanaf 1914 de woonwijk 't Veld en aan de zuidzijde vormde zich in de jaren dertig de villawijk Roerzicht. Na aanleg van een spoortunnel in 1954 verrezen in het oosten de wijken De Kemp en Vrijveld. In de jaren zeventig volgden in snel tempo de woonwijken Donderberg, HoogvondEren en Tegelarijveld.

In de binnenstad ontstond op sommige plaatsen grootschalige nieuwbouw ter plaatse van 19de eeuwse bebouwing, zoals het Theaterhotel aan het Kloosterwandplein (1972 en 1996) en het gerechtsgebouw aan de Willem II Singel (ca. 1995).

In 1986 is de binnenstad met Buitenop en de Voorstad St. Jacob aangewezen als beschermd stadsgezicht.

Na gemeentelijke herindeling zijn in 2007 de gemeenten Swalmen en Roermond samengevoegd. In de voormalige gemeente Swalmen is in 2008 een tweede beschermd gezicht aangewezen. Omdat deze inspectie zich richt op de binnenstad van Roermond, blijft Swalmen in deze ruimtelijke-historische beschrijving en in het vervolg van dit rapport buiten beeld.

Beschermd stadsgezicht Roermond. In de linker bovenhoek: Buitenop en eronder tussen Roer en Maas de Voorstad St. Jacob (Bron: KICH)

2.1 Kengetallen

1. Samenstelling gemeente Roermond

Samenstelling	Aantal
Aantal inwoners (1-1-2009)	51 461
Oppervlakte	7105 ha.

2. Aantal monumenten

Soort	Aantal
Rijksbeschermd stads- en dorpsgezichten	2
Gemeentelijke stads- en dorpsgezichten	-
Rijksmonumenten volgens opgave gemeente	220
Rijksmonumenten volgens opgave RCE ¹	241
Provinciale monumenten	-
Gemeentelijke monumenten	230

¹ Het verschil in aantal rijksmonumenten volgens opgave van de gemeente en die van de RCE heeft te maken met een andere manier van tellen.

2.2 Actoren

A. Gemeente

Samenstelling	Aantal
Aantal fte's beleidsmatig uitvoerend t.b.v. monumentenzorg	2,3
Aantal fte's uitvoerend t.b.v. monumentenzorg (exclusief toezicht op de uitvoering van restauraties door bouwtoezicht)	0,2

Beleid en uitvoering van monumentenzorgtaken zijn in de gemeente Roermond gescheiden ondergebracht in respectievelijk de afdeling Plannen & Projecten en Bouwtoezicht. Beiden maken deel uit van de Sector Ruimte.

B. Adviescommissie

In de gemeente is een gecombineerde welstands- en monumentencommissie actief, de Commissie Beeldkwaliteit. Zij adviseert over bouw- en verbouwplannen van gebouwen en objecten. Eén lid van de commissie is deskundig in de monumentenzorg.

C. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

De RCE adviseert de gemeente over restauraties en wijzigingen van rijksmonumenten en kan adviseren over ingrepen in het beschermde stads- of dorpsgezicht.

Volgens het Besluit op de ruimtelijke ordening (Bro, art.10) werd met deze organisatie waar nodig overlegd bij de voorbereiding van een structuurplan, een bestemmingsplan of een vrijstelling volgens artikel 19.1 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO). In het nieuwe Besluit ruimtelijke ordening is het overleg, zij het in andere bewoordingen, gehandhaafd.

D. Provincie

In het kader van artikel 10 van de Bro werd waar nodig met de provincie overlegd bij de voorbereiding van een structuurplan, een bestemmingsplan of een vrijstelling volgens artikel 19.1 WRO. Gedeputeerde Staten moesten het bestemmingsplan voor het beschermde gezicht goedkeuren.

Voor de gemeente Roermond betreft dit de Provincie Limburg.

E. Stichtingen en Verenigingen

In de gemeente Roermond zijn meerdere verenigingen en stichtingen actief betrokken bij het lokale erfgoed. Dit zijn: Stichting Ruimte, Stichting Rura, Bond Heemschut, Cuypersgenootschap, Stichting Open Monumentendag en de Heemkundevereniging Swalm- en Roerdal. Deze laatste is afkomstig uit en met name actief in Swalmen.

F. Projectontwikkelaars, architecten en aannemers

Projectontwikkelaars en andere initiatiefnemers zijn samen met de betreffende architecten en aannemers verantwoordelijk voor nieuwe ontwikkelingen in het beschermde gezicht.

In het Waarderingskader Instandhouding Beschermdde stads- en dorpsgezichten (bijlage 3) zijn kwaliteitskenmerken en indicatoren aangegeven. Hieronder wordt per domein ingegaan op deze kwaliteitskenmerken en indicatoren in de gemeente Roermond.

Op basis van het uitgevoerde onderzoek komt de inspectie tot de hieronder genoemde bevindingen. Daar waar de inspectie het nodig vindt, worden aanbevelingen gedaan. Deze aanbevelingen komen voort uit de bevindingen en hebben als doel een accent te leggen op de meest in het oog springende zaken die mogelijk voor verbetering vatbaar zijn. Op basis van dit rapport vraagt de Erfgoedinspectie aan de gemeente - en daar waar nodig andere betrokkenen - om een reactie te geven op deze aanbevelingen.

3.1 Domein resultaten

Vraagstelling: de beschermde stads- en dorpsgezichten worden zorgvuldig in stand gehouden

Dit domein gaat in op de vraag of de beschermde waarden sinds de aanwijzing op aanvaardbaar niveau zijn behouden. Daarbij gaat het er enerzijds om of bij ontwikkelingen binnen het beschermde gezicht voldoende rekening wordt gehouden met de aanwezige cultuurhistorische waarden en of er een visie daarop aanwezig is. Anderzijds wordt bij dit domein gekeken of voor nieuwe ontwikkelingen binnen het beschermde gezicht een deugdelijk en gemotiveerd plan is opgesteld en of dit op de juiste wijze is uitgevoerd.

Beschermdde waarden

Kwaliteitskenmerk

Zijn de waarden van het beschermde gezicht sinds de aanwijzing zorgvuldig behouden.

Conclusie

In de gemeente zijn de waarden van het beschermde stadsgezicht Roermond sinds de aanwijzing in 1986 niet volledig behouden.

Bevindingen

De gemeente heeft een duidelijke visie op de instandhouding van de cultuurhistorische waarden in het beschermde stadsgezicht. Het vigerende bestemmingsplan voor de binnenstad uit 2000 heeft een Atlas voor de Ruimtelijke Kwaliteitszorg als bijlage waarin veel aandacht is voor het behoud van historische waarden. Ditzelfde geldt ook voor de Nota Beeldkwaliteit

(welstandsnota) uit 2008. Hierin is ondermeer aangegeven dat het bestaande stadsbeeld als referentie dient voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Toch blijkt uit een vergelijking met de toelichting op de aanwijzing tot beschermd gezicht uit 1986 dat het huidige stadsbeeld wat betreft de bebouwingstructuur is veranderd. In de toelichting is sprake van een waardevolle bebouwingstructuur in parcellering, massa en schaal van de bebouwing. Bijzonder zijn ondermeer de Munsterkerk en de St. Christoffelkerk. Bij veel ontwikkelingen in het beschermde gezicht zijn genoemde karakteristieken gerespecteerd, maar in enkele gevallen is hiervan afgeweken. Door hoger te bouwen dan de in het beschermde gezicht gemiddelde twee á drie bouwlagen met kap (toelichting beschermd gezicht) wordt de historische karakteristiek aangetast en de bijzondere bebouwing (kerktorens) hierdoor onvoldoende gerespecteerd.

3.2 Domein effectiviteit

Vraagstelling: Het proces gebeurt zorgvuldig en doelmatig

In dit domein wordt ingegaan op het verloop van het proces bij onder andere vergunningverlening. Daarbij is het van belang dat ten behoeve van nieuwe ontwikkelingen in het beschermde gezicht cultuurhistorisch onderzoek wordt verricht. Ook de kwaliteit van de diverse adviezen, de vergunningen en de besluitvorming worden getoetst.

Onderzoek

Kwaliteitskenmerk

Is er deugdelijk onderzoek verricht op cultuurhistorisch gebied.

Conclusie

Er vindt archeologisch zowel als bouwhistorisch onderzoek plaats, maar op cultuurhistorisch gebied wordt naar de ontwikkellocatie geen onderzoek verricht.

Aanbevelingen:

- Vraag conform de voorwaarden in het bestemmingsplan bij ruimtelijke ontwikkelingen in het beschermde gezicht om een nader cultuurhistorisch onderzoek naar de locatie voorafgaande aan de planontwikkeling.
- Zorg ervoor dat de uitkomsten van het cultuurhistorisch onderzoek worden geïmplementeerd in de plannen.

Bevindingen

In de monumentenverordening en in het bestemmingsplan is opgenomen dat voorafgaande aan de vergunningsprocedure bij monumenten en gebouwen in het beschermde stadsgezicht een onderzoek naar de cultuurhistorische aspecten moet plaatsvinden. In de praktijk betekent dit: onderzoek naar de aanwezige bouwsubstantie (bouwhistorisch onderzoek). Cultuurhistorisch onderzoek (naar de locatie) vindt echter nooit plaats, afgezien van onderzoek in archeologische context.

De gemeente geeft aan hieraan minder waarde te hechten vanwege het beperkte nut van dergelijk onderzoek in de praktijk.

Bestemmingsplannen

Kwaliteitskenmerk

Is de bescherming van het gezicht door middel van een bestemmingsplan effectief geregeld.

Conclusie

De bescherming van het gezicht is door middel van het bestemmingsplan voor het grootste deel van het beschermde gezicht effectief geregeld.

Bevindingen

Het vigerende bestemmingsplan voor de binnenstad (zonder de Voorstad St. Jacob) uit 2000 heeft een uitvoerige cultuurhistorische paragraaf. Ook de zogenaamde Atlas voor de Ruimtelijke Kwaliteitszorg, een bijlage van het bestemmingsplan, is sterk cultuurhistorisch geïnspireerd.

Het bestemmingsplan met atlas geeft kaders voor het beheer en de verdere ontwikkeling van de binnenstad. Het is enerzijds conserverend voor wat betreft de aanwezige cultuurhistorische waarden en anderzijds gericht op het mogelijk maken van ontwikkelingen die de ruimtelijke kwaliteit van de binnenstad verbeteren. Zowel de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed als de Provincie Limburg hebben ingestemd met dit plan.

Omdat de gemeente geconfronteerd werd met aanvragen voor hoogbouw in de stad heeft men in 2004 een Hoogbouwnota laten opstellen waarin de mogelijkheden hiervoor zijn gereguleerd. De nota komt tot de conclusie dat in de binnenstad geclausuleerd (onder voorwaarden) tot 35 meter hoogte kan worden gebouwd. Dit is aanmerkelijk hoger dan mogelijk is volgens het bestemmingsplan. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft met de nota ingestemd. Bij iedere ruimtelijke ontwikkeling in het beschermde gezicht geeft de gemeente de randvoorwaarden voor de betreffende locatie aan. Daarbij wordt ook bepaald welke hoogte acceptabel is.

Het bestemmingsplan dat geldt voor het binnen het beschermde stadsgezicht gelegen deel van de Voorstad St. Jacob, is niet door de Erfgoedinspectie bestudeerd. Volgens de gemeente is dit plan sterk verouderd en wordt op korte termijn herzien vanwege toekomstige ontwikkelingen in de Roerdelta, een onderdeel van dit bestemmingsplan.

Planbehandeling

Kwaliteitskenmerk

Zijn bij de planbehandeling de cultuurhistorische waarden van het beschermde gezicht kaderstellend.

Conclusie

Bij de planbehandeling zijn de cultuurhistorische waarden van het beschermde gezicht niet kaderstellend omdat de gemeente vaak toestemming verleent om af te wijken van het bestemmingsplan waarin deze waarden zijn opgenomen.

Aanbeveling:

- Neem de cultuurhistorische paragraaf in het bestemmingsplan serieus en hanteer deze bij ruimtelijke ontwikkelingen als kaderstellend.

Bevindingen

Zoals eerder opgemerkt vormen de aanwezige cultuurhistorische waarden een belangrijk onderdeel van het bestemmingsplan voor de binnenstad. Bij geen enkele van de door de Erfgoedinspectie bezochte ruimtelijke ontwikkelingen in het beschermde gezicht, bleek het bestemmingsplan echter kaderstellend. Er werd van afgeweken omdat het bestemmingsplan onvoldoende mogelijkheden bood voor het door de ontwikkelende partij gewenste bouwprogramma. De gemeente is de ontwikkelaars hierin telkens tegemoet gekomen. Weliswaar één keer met een binnenplanse vrijstelling, maar drie keer buitenplannen, waarvoor vergunning werd verleend met een verklaring van geen bezwaar van de provincie op grond van een ruimtelijke onderbouwing. Naar eigen zeggen zal de gemeente ontwikkelaars ook in de toekomst daar waar dit kan, de mogelijkheid blijven bieden om meer te bouwen dan het bestemmingsplan aangeeft. Binnen het kader van de huidige Wro zal dan telkens het bestemmingsplan worden aangepast.

Advisering (Monumentencommissie, RCE, Provincie Limburg)

Kwaliteitskenmerk

Doen de adviezen recht aan de waarden van het beschermde gezicht.

Monumentencommissie

Conclusie

De adviezen doen minder recht aan de waarden van het beschermde gezicht omdat de Commissie Beeldkwaliteit eenzijdig is samengesteld (enkel architectleden) en bovendien slechts één lid deskundig is op het gebied van de monumentenzorg. Hierdoor wordt niet vanuit een brede inhoudelijke deskundigheid geadviseerd.

Aanbevelingen:

- Richt de Commissie Beeldkwaliteit zodanig in dat deze voldoet aan de Monumentenwet en de eigen gemeentelijke verordening: stel meerdere leden aan die deskundig zijn in de monumentenzorg.
- Laat de commissie niet alleen adviseren over gebouwen, maar ook over beleidsvisies voor- en ruimtelijke ontwikkelingen in het beschermde gezicht.
- Laat de commissie alle adviezen, ook de positieve, duidelijk motiveren.

Bevindingen

Voor de gecombineerde welstands- en monumentencommissie, in Roermond Commissie Beeldkwaliteit genoemd, is een verordening uit 2008 vigerend. Deze verordening voldoet aan de eerder dit jaar herziene Monumentenwet 1988, waarbij ondermeer is opgenomen dat de commissie dient te bestaan uit 'enkele leden deskundig op het gebied van de monumentenzorg'. De commissie functioneert echter al langere tijd niet volgens de verordening. Naast een voorzitter zijn er vier architectleden, waarvan één werkzaam als restauratiearchitect. Er dient tenminste nog één deskundige in de monumentenzorg te worden aangesteld. Om tot een brede inhoudelijke deskundigheid te komen verdient het aanbeveling geen architect lid aan te stellen, maar een deskundige uit een verwante discipline zoals bijvoorbeeld bouw- of architectuurhistorie, historische geografie of stedenbouw. Naar eigen zeggen is de gemeente op zoek naar een gekwalificeerd lid, maar tot nu toe zonder resultaat.

De commissie wordt gevraagd om te adviseren bij wijzigingsaanvragen van monumenten en gebouwen in het beschermde gezicht, maar niet bij ruimtelijke

ontwikkelingen waarbij geen gebouwen voorkomen. Ook over beleidsvies die het beschermde stadsgezicht aangaan, wordt niet altijd door de commissie geadviseerd. Terwijl deze aspecten van wezenlijk belang zijn voor het aanzien van het beschermde stadsgezicht.

Bij de advisering van planaanvragen maakt de commissie gebruik van criteria uit de nota Beeldkwaliteit (de gemeentelijke welstandsnota). Deze nota geeft ondermeer duidelijke richtlijnen voor de beoordeling van plannen in de binnenstad.

Overigens worden de adviezen waarbij de commissie negatief adviseert, deskundig en adequaat gemotiveerd, maar dit vindt niet plaats bij positieve adviezen. De commissie geeft zelf aan dat zij de positieve adviezen uit efficiency overweging niet motiveert. De belanghebbenden komen op deze wijze echter niet te weten wat de inhoudelijke mening van de commissie is ten aanzien van de planaanvraag.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

Conclusie

De adviezen doen minder recht aan de waarden van het beschermde gezicht omdat de samenwerking tussen de RCE en de gemeente niet optimaal is.

Aanbeveling aan gemeente en RCE:

- Zorg voor een goede samenwerking in het overleg over stedenbouwkundige ontwikkelingen in het beschermde gezicht.

Bevindingen

Met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (voorheen RACM) onderhoudt de gemeente regelmatig ambtelijk overleg over ruimtelijke ontwikkelingen in de stad. Zowel het vigerende bestemmingsplan als de Hoogbouwnota is in samenspraak met de RCE ontstaan. Bij planaanvragen zijn deze kaderstellend voor ruimtelijke ontwikkelingen. Zoals eerder aangegeven, wordt door de gemeente vaak vrijstelling verleend om af te wijken van het bestemmingsplan. In die gevallen waar dit buitenplanse vrijstellingen betreft is de RCE (door de provincie) om advies gevraagd en heeft deze daar telkens mee ingestemd.

De Erfgoedinspectie heeft geconstateerd dat de verhoudingen tussen de RCE en de gemeente in overleg over stedenbouwkundige zaken op dit moment niet optimaal zijn. Men verwijt elkaar onvolledig te zijn in informatieoverdracht. Het gevolg hiervan is een stroeve samenwerking bij planontwikkelingen in het beschermde gezicht.

Provincie Limburg

De Provincie Limburg geeft te kennen met betrekking tot ruimtelijke ontwikkelingen in het beschermde gezicht zelf niet te adviseren. Alle verzoeken om een verklaring van geen bezwaar bij buitenplanse vrijstellingen gaan voor advies naar de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Dit advies neemt Gedeputeerde Staten vervolgens over in haar verklaring naar de gemeente.

Besluit in het kader van vrijstelling

Kwaliteitskenmerk

Doet het besluit tot vrijstelling recht aan de waarden van het beschermde gezicht.

Conclusie

Het besluit tot vrijstelling doet weinig recht aan de waarden van het beschermde gezicht omdat de ruimtelijke ontwikkelingen geregeld ten koste van cultuurhistorische waarden gaan.

Aanbeveling:

- Neem de cultuurhistorische waarden van het beschermde gezicht volwaardig mee in de ruimtelijke onderbouwing voor een vrijstelling van het bestemmingsplan.

Bevindingen

Zoals eerder opgemerkt was bij geen enkele van de vier bezochte ruimtelijke ontwikkelingen, het bestemmingsplan kaderstellend. In alle gevallen werd ervan afgeweken. In één geval met een binnenplanse vrijstelling, maar drie keer met een buitenplanse vrijstelling. In deze laatste gevallen is om vrijstelling bij Gedeputeerde Staten verzocht met een ruimtelijke onderbouwing. In geen enkele onderbouwing wordt veel aandacht besteed aan de cultuurhistorische waarden. In alle gevallen is de ontwikkeling, doordat het bouwvolume groter is uitgevoerd dan het bestemmingsplan als mogelijkheid bood, in meer of mindere mate ten koste gegaan van cultuurhistorische waarden.

3.3 Domein waarborg

Vraagstelling: de zorg voor de beschermde stads- en dorpsgezichten is verzekerd

Bij dit domein gaat het erom of de monumentenzorg en cultuurhistorie binnen de gemeente goed is ingebed. Van belang is dat ten behoeve van de instandhouding van beschermde stads- en dorpsgezichten voldoende kennis aanwezig is en dat deze kennis adequaat wordt toegepast. Ook wordt getoetst of er sprake is van vastgesteld cultuurhistorisch beleid en of de monumenten in de vigerende bestemmingsplannen zijn opgenomen. Daarnaast is het van belang dat de gemeente zorgt voor een adequaat systeem van toezicht en handhaving, voor goede informatieoverdracht en voor een ordentelijke dossiervorming, en dat zij oog heeft voor de maatschappelijke meerwaarden van cultuurhistorie.

Kennis

Kwaliteitskenmerk

Is er voldoende kennis beschikbaar ten behoeve van de ontwikkeling van ruimtelijk en cultuurhistorisch beleid en de behandeling van bouwplannen in het beschermde gezicht.

Conclusie

In de gemeente is voldoende kennis beschikbaar ten behoeve van de ontwikkeling van ruimtelijk en cultuurhistorisch beleid en de behandeling van bouwplannen in het beschermde gezicht.

Bevindingen

Binnen de gemeente is voldoende deskundigheid aanwezig om procedures van verbouwingen en restauraties van gebouwen in het beschermde stadsgezicht te kunnen begeleiden. Ruimtelijke ontwikkelingen worden op planologisch en bouwkundig vlak adequaat begeleid. Ook voor de ontwikkeling van beleid voor het beschermde gezicht is voldoende kennis aanwezig.

Beleid

Kwaliteitskenmerk

Heeft de overheid een integrale ruimtelijke beleidsvisie die rekening houdt met het beschermde gezicht.

Conclusie

Er zijn meerdere nota's en plannen waarin cultuurhistorische waarden zijn benoemd, maar er is geen integraal ruimtelijk beleid op het gebied van het erfgoed dat rekening houdt met het beschermde gezicht.

Aanbeveling:

- Overweeg de samenstelling van een integrale beleidsvisie: een Erfgoednota, over en voor de cultuurhistorie in de gemeente Roermond.

Bevindingen

In de gemeente Roermond vigeren meerdere nota's en plannen met betrekking tot de cultuurhistorische waarden en het beschermde gezicht. Eerder zijn al genoemd: het Bestemmingsplan Binnenstad Roermond met de Atlas voor de Ruimtelijke Kwaliteitszorg uit 2000, de Hoogbouwnota Roermond uit 2004 en de nota Beeldkwaliteit uit 2008. Daarnaast is er de Structuurvisie Roermond uit 2001 en de nota Monumentenzorg en archeologie, terugblik en planning 1990-2008, waarin eveneens aandacht wordt besteed aan de cultuurhistorie van het beschermde gezicht.

Hiernaast bestaan er tal van plannen en initiatieven, zowel van de gemeente als van particuliere zijde om meer te doen met de aanwezige historische waarden in Roermond. Er is een onmiskenbare samenhang tussen de genoemde nota's en de plannen en initiatieven: de cultuurhistorie. Bundeling van al deze nota's, wensen en initiatieven in een integrale visie, een beleidsnota voor het ruimtelijke erfgoed van Roermond zou wenselijk zijn.

Toezicht en handhaving

Kwaliteitskenmerk

Heeft de gemeente handhavingsbeleid op het gebied van het beschermde gezicht.

Conclusie

De gemeente heeft geen handhavingsbeleid specifiek gericht op het gebied van het beschermde gezicht.

Aanbeveling:

- Zorg voor meer deskundig toezicht en handhaving bij ontwikkelingen in het beschermde gezicht en bij verbouwingen of restauraties van monumenten.

Bevindingen

De gemeente Roermond heeft geen handhavingsbeleid specifiek gericht op monumenten of het beschermde stadsgezicht.

Toezicht op de uitvoering van bouwprojecten in het beschermde gezicht vindt plaats door bouwkundige medewerkers van bouwtoezicht. Deze zijn niet specifiek deskundig in restauratietechnieken, monumentenzorg en cultuurhistorie. In bijzondere omstandigheden doen zij een beroep op de deskundigheid van de beleidsmedewerker monumentenzorg en archeologie. Toch is er een groot risico dat historische waarden uit onwetendheid onvoldoende herkend en erkend worden en hierdoor mogelijk verdwijnen.

Maatschappelijke meerwaarde

Kwaliteitskenmerk

Worden de maatschappelijke meerwaarden van het beschermde gezicht onderkend.

Conclusie

In de gemeente Roermond worden de maatschappelijke meerwaarden van het beschermde gezicht niet volledig onderkend.

Aanbeveling:

- Zorg bij planontwikkelingen in het beschermde gezicht voor een zorgvuldige afweging tussen de aanwezige cultuurhistorische- en economische belangen.

Bevindingen

De gemeente geeft aan belang te hechten aan het behoud van de aanwezige cultuurhistorie in de binnenstad, ondermeer vanwege de educatieve en toeristische waarde. Er worden door de gemeente grote bedragen uitgegeven om waardevol erfgoed in stand te houden en er is formatieve ruimte voor publieksgerichte activiteiten op dit vlak. Anderzijds is het belangrijk dat Roermond economisch gezond blijft. Om deze reden vinden er in het beschermde gezicht soms ontwikkelingen plaats waarbij economische motieven prevaleren boven de cultuurhistorische. Waar de gemeente vindt dat de verschillende belangen hierbij zorgvuldig worden afgewogen, laten de historische verenigingen weten dat de economische belangen in hun ogen voorrang krijgen boven de cultuurhistorie.

Informatieoverdracht

Kwaliteitskenmerk

Zorgt de overheid voor informatieoverdracht op het gebied van het beschermde gezicht.

Conclusie

De overheid zorgt voor voldoende overdracht van informatie over het beschermde gezicht.

Bevindingen

De beleidsmedewerker monumentenzorg en archeologie wordt door collega's en ontwikkelaars in een vroegtijdig stadium betrokken bij planontwikkelingen in het beschermde stadsgezicht. De informatieoverdracht naar de ontwikkelende partijen vindt hierbij voldoende plaats.

Met de actieve historische verenigingen en stichtingen vindt door de gemeente regulier overleg plaats over ontwikkelingen in de stad.

Documentatie

Kwaliteitskenmerk

Is de documentatie op het gebied van het beschermde gezicht op orde.

Conclusie

De dossiers van de bezochte projecten, zijn redelijk op orde.

Bevindingen

Hoewel niet alle stukken van de door de Erfgoedinspectie bezochte projecten in de daarvoor bestemde dossiers te vinden waren zijn de dossiers, naar zeggen van de gemeente, redelijk op orde.

Bijlage 1: Geraadpleegde documenten

(Beleids)documenten gemeente Roermond

- Toelichting op de aanwijzing tot beschermd stadsgezicht Roermond (1986)
- Bestemmingsplan Binnenstad Roermond (2000)
- Structuurvisie Roermond (2001)
- Verordening op de Commissie voor de Beeldkwaliteit (2008)
- Reglement van Orde op de commissie Beeldkwaliteit (2008)
- Enkele recente vergaderverslagen van de Commissie Beeldkwaliteit (2009)
- Jaarverslagen van de Commissie Beeldkwaliteit over 2006 en 2007
- Rapportage over de wijze waarop uitvoering is gegeven aan het welstandstoezicht over 2006 en 2007
- Nota beeldkwaliteit (welstandsnota) (2008)
- Hoogbouwnota (2004)
- Monumenten en Archeologieverordening 2007
- Nota Monumentenzorg en Archeologie/Terugblik en Planning 1990-2008 (2006)
- Nota Archeologie (2008)
- Organisatieoverzicht gemeente Roermond (2009)

Dossiers bouwvergunning, ten behoeve van de reality check, van de zes bezochte bouwprojecten in het beschermde gezicht.

Geraadpleegd zijn o.a. aanvraag bouwvergunning, adviezen, bouwvergunning, relevante onderzoeksrapporten

Geraadpleegde internetsites

- www.roermond.nl
- www.kich.nl
- www.wikipedia.nl

Bijlage 2: Werkmethodiek

De Erfgoedinspectie houdt ondermeer toezicht op de naleving van de Monumentenwet 1988, waar het gaat om rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten.

Ten behoeve van de inspecties op het gebied van instandhouding van beschermde gezichten maakt de Erfgoedinspectie gebruik van een waarderingskader. Dit waarderingskader geeft de contouren aan waarbinnen een inspectie plaatsvindt en bevat 12 kwaliteitskenmerken die aangeven waaraan een goede monumentenzorg moet voldoen.

Uitgangspunt bij het waarderingskader is toetsing op de naleving van de Monumentenwet 1988 in de ruimste zin van het woord.

Zie voor meer informatie hierover bijlage 3.

Opzet van de inspectie

In de gemeente worden gesprekken gevoerd met diverse betrokkenen om een zo compleet mogelijk beeld van de kwaliteit van het beschermde gezicht ter plaatse te verkrijgen. Het betreft gesprekken met de portefeuillehouder en de beleidsambtenaar voor monumentenzorg, andere ambtenaren betrokken bij monumentenzorg en ruimtelijke ordening, de betreffende adviescommissie, de consulent van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de ambtenaar van de provincie, projectontwikkelaars en vertegenwoordigingen van historische groeperingen en/of buurtverenigingen.

De opzet van de inspectie is als volgt:

1. analyse van beleidsdocumenten die vooraf, op verzoek van de Erfgoedinspectie, door de gemeente zijn toegestuurd;
2. bestudering van specifieke vooraf toegestuurde documenten die betrekking hebben op enkele door de gemeente geselecteerde recente ontwikkelingslocaties in de beschermde gezichten;
3. bezoek aan de gemeente, het houden van gesprekken ter plaatse en het bezoeken van de geselecteerde ontwikkelingslocaties;
4. het verwerken van de gegevens.

Het inspectieonderzoek leidt vervolgens tot een rapport. Dit rapport wordt eerst in conceptvorm naar de gemeente gestuurd. Na bespreking ter plaatse en verwerking van eventueel commentaar volgt een definitief inspectierapport dat aan het gemeentebestuur wordt aangeboden.

Doel van het rapport

Het betrokken gemeentebestuur krijgt een overzicht van de kwaliteit van de monumentenzorg op het gebied van de beschermde gezichten in de gemeente, gemeten naar het moment. Het rapport kan worden gebruikt om betrokkenen te informeren, beleid bij te stellen en interne verbeteringen uit te zetten. Op deze wijze wil de Erfgoedinspectie de gemeente stimuleren een kwalitatief zo goed mogelijk monumentenbeleid te voeren.

Bijlage 3: Waarderingskader

Toelichting op het Waarderingskader Instandhouding Beschermd stads- en dorpsgezichten

Ten behoeve van de inspecties op het gebied van instandhouding van beschermde gezichten maakt de Erfgoedinspectie gebruik van een waarderingskader. Dit kader is ontwikkeld in samenspraak met betrokkenen in het monumentenveld in een daartoe ingestelde klankbordgroep.

Dit waarderingskader geeft de contouren aan waarbinnen een inspectie plaatsvindt, en bestaat uit twaalf kwaliteitskenmerken die aangeven waaraan een goede monumentenzorg moet voldoen.

Het waarderingskader is te vinden op de website van de Erfgoedinspectie: www.erfgoedinspectie.nl.

1. Wettelijke basis

Het vertrekpunt voor de uitoefening van het toezicht wordt gevormd door de toepasselijke wet- en regelgeving. Hiertoe worden in ieder geval gerekend de Algemene Wet Bestuursrecht en de Monumentenwet 1988 en verwante regelgeving. De Erfgoedinspectie ziet wat betreft de monumenten toe op de naleving van de wettelijke bepalingen voor zover ze van toepassing zijn op beschermde rijksmonumenten en stads- en dorpsgezichten. Deze wettelijke bepalingen zijn door de Erfgoedinspectie vertaald naar een waarderingskader, dat door haar als beoordelingsmaatstaf wordt gehanteerd. Zo wordt bijvoorbeeld bepaald hoe een procedure tot vergunningverlening voor monumenten of voor ontwikkelingen in een beschermd gezicht moet verlopen en hoe moet worden geadviseerd over plannen.

De wet gaat uit van decentralisatie van een aantal taken en bevoegdheden naar de gemeentelijke overheid. Mede om die reden biedt de wet mogelijkheden om eigen beleid nader vorm te geven. Deze beleidsvrijheid is aanleiding voor de Erfgoedinspectie om ook andere aspecten van de monumentenzorg te onderzoeken, die van directe of indirecte invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de (zorg voor de) rijksmonumenten en beschermde gezichten. Te denken valt aan hoe deze verankerd is in een bredere beleidsopvatting, hoe actief een gemeentebestuur de begeleiding van restauraties ter hand neemt, of hoe cultuurhistorisch onderzoek is verricht ten behoeve van bijvoorbeeld bestemmingsplannen voor beschermde gezichten.

Beschermd gezichten zijn ooit aangewezen op grond van hun cultuurhistorische waardebepaling. In de Memorie van Toelichting op de Monumentenwet 1988 wordt het begrip 'cultuurhistorische waarde'

omschreven als: 'de aan een bouwwerk of gebied toegekende waarde, gekenmerkt door het beeld dat is ontstaan en door het gebruik dat de mens in de loop van de geschiedenis van dat bouwwerk of dat gebied heeft gemaakt'. Het begrip 'cultuurhistorische waarde' komt herhaaldelijk terug in het waarderingskader omdat de inspectie dit ziet als een van de belangrijkste achtergronden van het wezen van een beschermd gezicht. De inspectie richt zich vanzelfsprekend op de formele vraag of de wet wordt nageleefd door de betrokken partijen. Daarbij kan en moet de inspectie steeds uitgaan van de intrinsieke waarden van het beschermde gezicht zelf. Elke actie die wordt ondernomen moet gericht zijn op de instandhouding van die waarden, en moet in dat kader worden beoordeeld.

2. *Actoren en verificatoren in de inspectie*

De Erfgoedinspectie heeft in het waarderingskader bij elk kwaliteitskenmerk actoren en verificatoren benoemd. Actoren zijn de partijen die in eerste instantie verantwoordelijk zijn voor de uitvoering of realisatie van een bepaalde taak. Verificatoren zijn de betrokken partijen bij wie kan worden gecheckt of een actor deze taak naar behoren uitvoert.

Hoewel de gemeente als gevolg van de decentralisatie een aantal taken en bevoegdheden bezit om het monumentenbeleid vorm te geven, betekent dit niet dat het gemeentebestuur de enige geïnspecteerde is in de aanpak van de Erfgoedinspectie. De gemeente is wel de belangrijkste actor in de te inspecteren onderdelen, maar daarnaast spelen ook andere betrokkenen een rol. Zo vinden ook gesprekken plaats met de adviescommissie, met de regioconsulent van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, met de betreffende vertegenwoordiger van de provincie en met historische verenigingen.

De gemeente wordt dus niet geïnspecteerd als bestuurlijke eenheid, maar als entiteit ofwel als gebied waarbinnen verschillende betrokkenen actief zijn (en dus 'actor' zijn).

Waar de Erfgoedinspectie voornamelijk toezicht houdt vanuit de tweede lijn (toezien op de naleving van de wet door anderen), zijn in het bijzonder gemeenten verantwoordelijk voor de eerste lijn. Daarmee wordt de zorg voor juiste planbehandeling, advisering, besluitvorming en begeleiding van de uitvoering bedoeld. De Erfgoedinspectie zal deze taken niet overnemen of overdoen. Dit houdt bijvoorbeeld in dat de gemeente actor is in de begeleiding van de uitvoering en daarop ook zelf moet toezien en handhaven.

3. *Indeling van het waarderingskader*

Het kader is ingedeeld in drie zogenoemde domeinen. De drie domeinen zijn gericht op 'resultaten', 'effectiviteit' en 'waarborg'. Alle 12 kwaliteitskenmerken die in deze drie domeinen zijn gegroepeerd, worden ondersteund door een of meer indicatoren.

Aan de hand van deze indicatoren worden documenten beoordeeld, worden vragen gesteld in de inspectiebezoeken en worden de te bezoeken projecten onder ogen genomen als een soort 'reality check', waarbij ook de projectontwikkelaar en de architect worden bevroegd.

Bij het domein 'resultaten' gaat het om het behoud van de beschermde waarden, om de manier waarop de verantwoordelijken omgaan met die waarden en om de realisatie van werkzaamheden die leiden tot een verantwoord resultaat.

De inspectie wil daarmee niet voorschrijven hoe dat moet gebeuren, maar wel wil zij toezicht kunnen houden op de uiteindelijke resultaten die door anderen worden behaald. De strekking van de Monumentenwet 1988 nodigt daartoe uit, omdat impliciet de juiste interpretatie van het vergunningstelsel hiermee aan de orde is.

In het domein 'effectiviteit' zijn de meeste kwaliteitskenmerken herleidbaar tot specifieke artikelen in de wet. Toch worden ook daar kwaliteitskenmerken onderzocht die in ondersteunende zin bijdragen aan het beoogde wettelijke doel. Zo is deugdelijk onderzoek op cultuurhistorisch gebied een belangrijke voorwaarde voor het vervaardigen van een aanvaardbaar bestemmingsplan of een planontwikkeling dat beoogt zoveel mogelijk van de beschermde waarden intact te laten. De Erfgoedinspectie kijkt binnen het domein 'effectiviteit' vooral of de processen van instandhouding zorgvuldig en doelmatig verlopen, zowel ten behoeve van een nieuw bestemmingsplan als bij de vergunningverlening voor een planontwikkeling.

Tenslotte is het domein 'waarborg', waarin wordt bezien of de zorg voor het beschermde gezicht is verzekerd, het minst gelieerd aan specifieke wetsartikelen. Toch mag bijvoorbeeld een kwaliteitskenmerk over aanwezige kennis gelezen worden als een impliciete beantwoording van de strekking van de wet, namelijk als voorwaarde om te kunnen komen tot een zorgvuldige planbehandeling en besluitvorming. Daartoe draagt ook het hebben van een beleid over monumentenzorg bij, evenals het uitvoeren van handhaving in de eerste lijn en informatieoverdracht aan eigenaren en betrokkenen. Zijdellings wordt bezien of een gemeente de documentatie voor alle betrokkenen op orde

heeft, of zij de economische waarde van het beschermde gezicht onderkent en of zij het beschermde gezicht betreft in haar beleid rond toerisme en educatie.

Samenvattend kan gesteld worden dat de lijst met kwaliteitskenmerken en daarbij behorende indicatoren een compleet overzicht vormt van wat zich bij de instandhouding van het beschermde gezicht allemaal afspeelt. Het waarderingskader kan daardoor wellicht overkomen als een utopie van hoe de zorg voor het beschermde gezicht idealiter geregeld zou moeten zijn. Het waarderingskader moet echter gezien worden als een instrument dat dient als uitgangspunt voor de inspecties, waarbij een beeld kan worden gevormd van de staat van de zorg voor de beschermde gezichten in een bepaalde gemeente. Doel hiervan is het bereiken van een kwaliteitsverbetering van de zorg voor de beschermde gezichten in de betreffende gemeenten.

Een tweede doel is het analyseren van meer algemene problemen in de zorg voor de beschermde gezichten, die kunnen worden geconstateerd na het uitvoeren van meerdere gemeentelijke inspecties. Op de geconstateerde algemene problemen kan de Erfgoedinspectie vervolgens thematische onderzoeken inrichten.

Bijlage 4: Afkortingen

Bro	Besluit op de ruimtelijke ordening
BSDG	Beschermde stads- en dorpsgezichten
BWT	Bouw- en Woningtoezicht
DCE	Directie Cultureel Erfgoed van het Ministerie van OCW
FGM	Federatie Grote Monumentengemeenten
fte	fulltime equivalent
KICH	Kennis Infrastructuur Cultuurhistorie (www.kich.nl)
NCM	Stichting Nationaal Contact Monumenten (nu: SEN)
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (vh. RACM)
SEN	Stichting Erfgoed Nederland
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening (tot 1-7-2008)
Wro	Wet ruimtelijke ordening (vanaf 1-7-2008)

Colofon

Uitgave:

Erfgoedinspectie
Koninginnegracht 25
Postbus 16478 (IPC 3500)
2500 BL Den Haag

Algemeen telefoonnummer	+31 (0)70 – 412 4012
Fax	+31 (0)70 – 412 4014
E-mail	info@erfgoedinspectie.nl
Website	www.erfgoedinspectie.nl

Den Haag, 7 januari 2010

Over de Erfgoedinspectie

De Erfgoedinspectie waakt op nationaal niveau over een belangrijk deel van het Nederlands erfgoed. Het toezicht is gericht op archeologische opgravingen, archieven bij de centrale overheid, het roerend cultureel erfgoed en onroerende monumenten.

De inspectie ziet erop toe dat de regels worden nageleefd en stimuleert verbeteringen in het behoud en beheer en een goede omgang met het erfgoed. Waar nodig treedt zij op bij incidenten en calamiteiten.

De Erfgoedinspectie valt onder het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De inspectie werkt onafhankelijk en stelt objectief haar bevindingen vast en rapporteert daarover. Daarnaast adviseert zij de minister over de kwaliteit en effectiviteit van de regelgeving.